

GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC ĐỊA PHƯƠNG Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

Lương Duyên Thông
Trường Đại học Thái Bình

Tóm tắt: Bài viết nghiên cứu thực trạng phát triển các trường đại học địa phương ở Việt Nam hiện nay. Ở Việt Nam, mô hình đại học địa phương xuất hiện từ năm 1997, nó trực thuộc ủy ban nhân dân cấp tỉnh. Hầu hết các trường đại học địa phương đã trụ vững, có trường đã sáp nhập vào đại học quốc gia, một số trường đang nỗ lực làm điều tương tự. Tuy nhiên, các trường đại học địa phương vẫn cần phải có những giải pháp mang tính đặc thù để bắt kịp xu thế hội nhập và phát triển. Bài viết cũng đề xuất một số giải pháp đẩy mạnh phát triển các trường đại học địa phương ở Việt Nam hiện nay.

Từ khóa: Trường đại học; trường đại học địa phương; Việt Nam.

SOLUTIONS TO DEVELOP LOCAL UNIVERSITIES IN VIETNAM TODAY

Luong Duyen Thong
Thai Binh University

Abstract: The article researches the current status of the development of local universities in Vietnam. In Vietnam, the local university model has emerged since 1997, it is under the provincial People's Committee. Most local universities have survived, some have merged into national universities, some are trying to do the same. However, local universities still need to have specific solutions to catch up with the trend of integration and development. The article also proposes some solutions to promote the development of local universities in Vietnam today.

Keywords: Universities; local universities; Vietnam.

Nhận bài: 23/9/2024

Phản biện: 14/10/2024

Duyệt đăng: 17/10/2024

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế, các trường đại học địa phương ở Việt Nam đang đối diện với nhiều thách thức và cơ hội. Việc phát triển các cơ sở giáo dục đại học không chỉ nhằm mục tiêu nâng cao chất lượng đào tạo, mà còn đóng vai trò quan trọng trong việc phát triển kinh tế - xã hội của các vùng miền. Tuy nhiên, so với các trường đại học trung ương và quốc tế, các trường đại học địa phương thường gặp phải nhiều khó khăn hơn trong việc thu hút nguồn lực, nâng cao chất lượng giảng dạy và nghiên cứu khoa học. Điều này đặt ra yêu cầu cấp thiết về việc tìm ra các giải pháp mang tính đột phá nhằm phát triển bền vững các trường đại học địa phương. Chính vì vậy, nghiên cứu thực trạng và đề xuất các giải pháp đẩy mạnh phát triển các trường đại học địa phương ở Việt Nam hiện nay là rất cần thiết.

II. CƠ SỞ LÝ LUẬN

Trường đại học địa phương là các trường đại học công lập đa ngành trực thuộc ủy ban nhân dân tỉnh/thành phố. Ở những trường đại học địa

phương, một số ngành trọng điểm chỉ tuyển các thí sinh có hộ khẩu thường trú trong địa bàn tỉnh đó và một số tỉnh lân cận. Trường đại học địa phương có chức năng đào tạo nguồn nhân lực chủ yếu cho địa phương và khu vực lân cận; nghiên cứu khoa học, hợp tác và chuyển giao công nghệ để giải quyết các vấn đề cấp thiết của địa phương, của doanh nghiệp; trung tâm giáo dục đào tạo, nghiên cứu khoa học, chuyển giao công nghệ và trung tâm văn hóa của địa phương.

Các trường đại học địa phương ở Việt Nam có vai trò quan trọng trong việc đào tạo nguồn nhân lực phục vụ yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội phù hợp với đặc thù địa phương. Các trường đại học địa phương đóng vai trò quan trọng trong việc đào tạo và cung cấp nguồn nhân lực có chất lượng cho các tỉnh, thành phố, và khu vực nơi trường hoạt động. Họ đáp ứng nhu cầu lao động của các ngành nghề và lĩnh vực đặc thù trong khu vực, đồng thời giúp giảm tình trạng

“chảy máu chất xám” khi sinh viên không phải di chuyển đến các thành phố lớn để học tập. Với vai trò cung cấp tri thức và nghiên cứu khoa học, các trường đại học địa phương là động lực chính giúp phát triển kinh tế - xã hội vùng miền. Thông qua các chương trình hợp tác với doanh nghiệp, các cơ sở giáo dục này hỗ trợ trực tiếp vào việc phát triển công nghệ và đổi mới sáng tạo, đáp ứng nhu cầu thực tiễn của khu vực.

Trường đại học địa phương đóng vai trò quan trọng trong việc nâng cao trình độ dân trí, giúp cộng đồng địa phương tiếp cận với kiến thức mới và văn hóa toàn cầu. Họ cũng góp phần bảo tồn và phát triển các giá trị văn hóa, lịch sử địa phương, từ đó củng cố bản sắc vùng miền trong bối cảnh hội nhập quốc tế. Với lợi thế hiểu biết sâu về đặc thù của khu vực, các trường đại học địa phương có khả năng nghiên cứu và đề xuất các giải pháp hiệu quả cho các vấn đề kinh tế, xã hội, môi trường và văn hóa mà địa phương đang đối mặt. Điều này giúp nâng cao tính ứng dụng của các công trình nghiên cứu khoa học vào thực tế cuộc sống. Thông qua các hoạt động đào tạo và nghiên cứu liên quan đến phát triển bền vững, các trường đại học địa phương có thể giúp khu vực ứng phó tốt hơn với những thách thức liên quan đến biến đổi khí hậu, an ninh lương thực, quản lý tài nguyên thiên nhiên, và các vấn đề phát triển dài hạn khác.

Tuy nhiên, vấn đề toàn cầu hóa, sự phát triển thiếu cân đối trong hệ thống các trường đại học, yêu cầu tự chủ đại học, ... khiến các trường đại học địa phương hiện nay gặp nhiều khó khăn, thách thức. Điều này đòi hỏi các trường buộc phải có hướng đi đột phá, cần phải đổi mới về hoạt động chuyên môn, học thuật, tổ chức, nhân sự, tài chính, tài sản và các hoạt động khác nhằm nâng cao khả năng thích ứng với tình hình mới. Hiện nay các cơ sở giáo dục địa phương rất cần sự quan tâm của chính quyền địa phương đầu tư về cơ sở vật chất, trang thiết bị hiện đại phục vụ dạy học phù hợp theo hướng phát triển mới. Nơi nào có sự đóng góp của địa phương thì nơi đó các trường đại học, cao đẳng sẽ phát triển rất tốt, công tác tuyển sinh cũng rất tốt, mang lại lợi ích học tập cho cộng đồng.

III. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

3.1 Thực trạng phát triển các trường đại học địa phương ở Việt Nam

Từ khi thành lập đến nay, các cơ sở cơ sở giáo dục đại học địa phương (trường đại học trực thuộc Ủy ban nhân dân tỉnh/thành phố) đã đóng góp vai trò rất quan trọng trong việc cung cấp nguồn nhân lực chất lượng cao, góp phần thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội ở địa phương và các tỉnh/thành lân cận. Trong những năm qua, quá trình phát triển các trường đại học địa phương tại Việt Nam đã đạt được nhiều kết quả tích cực, góp phần quan trọng vào việc nâng cao chất lượng giáo dục đại học và phát triển kinh tế - xã hội ở các vùng miền. Nhờ sự quan tâm của Chính phủ cùng các chính sách khuyến khích phát triển giáo dục, nhiều trường đại học địa phương đã có những bước tiến đáng kể cả về cơ sở hạ tầng, chất lượng đào tạo và hoạt động nghiên cứu khoa học.

Về cơ sở vật chất, nhiều trường đại học địa phương đã được đầu tư xây dựng và cải tạo đáng kể, với sự hỗ trợ từ ngân sách nhà nước cũng như các nguồn tài trợ khác. Nhiều trường đã có cơ sở hạ tầng hiện đại hơn, từ các phòng thí nghiệm, thư viện cho đến khu ký túc xá sinh viên, đáp ứng tốt hơn nhu cầu học tập và nghiên cứu. Các dự án hợp tác quốc tế cũng đã tạo điều kiện cho các trường tiếp cận với công nghệ giáo dục hiện đại và mô hình quản lý tiên tiến, từ đó nâng cao năng lực giảng dạy.

Về chất lượng đào tạo, các trường đại học địa phương đã chú trọng đổi mới chương trình giảng dạy theo hướng linh hoạt và sát với nhu cầu thực tiễn của địa phương và quốc gia. Nhiều trường đã thực hiện các chương trình đào tạo liên kết với doanh nghiệp và tổ chức địa phương, giúp sinh viên có cơ hội thực hành và nâng cao kỹ năng nghề nghiệp. Nhờ vậy, tỷ lệ sinh viên có việc làm sau khi tốt nghiệp tại các trường đại học địa phương ngày càng tăng, phản ánh hiệu quả trong công tác đào tạo và đáp ứng nhu cầu lao động của thị trường.

Về nghiên cứu khoa học, mặc dù còn nhiều hạn chế so với các trường đại học lớn, nhưng các trường đại học địa phương đã bắt đầu tạo ra những đóng góp nhất định. Nhiều trường đã

tham gia vào các dự án nghiên cứu có liên quan đến phát triển vùng miền, từ đó đưa ra các giải pháp ứng dụng thực tiễn trong các lĩnh vực như nông nghiệp, thủy sản, môi trường và quản lý tài nguyên. Điều này không chỉ giúp nâng cao giá trị nghiên cứu khoa học mà còn đóng góp vào sự phát triển bền vững của các khu vực này.

Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả tích cực, các trường đại học địa phương vẫn phải đối mặt với nhiều thách thức:

Một là, sức cạnh tranh rất lớn với các trường đại học trung ương, các trường top trên trong công tác tuyển sinh để thu hút người học. Trong bối cảnh hiện nay, các trường đại học có sự cạnh tranh gay gắt trong công tác tuyển sinh, những ngành đào tạo truyền thống của các trường đại học địa phương gặp khó khăn.

Hai là, khó khăn trong thực hiện tự chủ, nhất là tự chủ về tài chính và họ thuật, một số trường vẫn còn hạn chế về nguồn lực tài chính, nhân lực chất lượng cao và khả năng cạnh tranh với các trường đại học lớn.

Ba là, khó khăn trong thu hút giảng viên, nhất là các giảng viên giỏi trong một số ngành mũi nhọn, nguyên nhân là do thu nhập thấp, môi trường làm việc hạn chế, ít cơ hội gia tăng thu nhập. Tình trạng thừa/thiếu cục bộ tại một số trường làm cho quá trình sử dụng nguồn nhân lực không hiệu quả, gây lãng phí ngân sách nhà nước, trì trệ chương trình đào tạo.

Bốn là, chất lượng nghiên cứu khoa học và hợp tác quốc tế tại các trường này vẫn chưa đồng đều và chưa đạt được tầm vóc cao. Các trường đại học địa phương cũng ít nghiên cứu về nhu cầu nhân lực và nhu cầu khoa học công nghệ của địa phương. Việc đào tạo chủ yếu theo chỉ tiêu phân bổ, thiếu sự khuyến khích động viên về kinh tế, chính trị, tinh thần đối với giảng viên trong việc tham gia phục vụ xã hội.

3.2. Giải pháp đẩy mạnh phát triển các trường đại học địa phương ở Việt Nam hiện nay

Trong bối cảnh hội nhập quốc tế và yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội ngày càng cao, việc đẩy mạnh phát triển các trường đại học địa phương ở Việt Nam là một nhiệm vụ cấp bách và cần thiết. Mặc dù các trường này đã đạt được một số thành tựu nhất định, nhưng vẫn còn tồn tại nhiều thách

thức cần được khắc phục. Do vậy, trong thời gian tới, đẩy mạnh phát triển các trường đại học địa phương ở Việt Nam hiện nay cần tập trung vào các giải pháp sau:

Xây dựng chiến lược phát triển phù hợp với từng trường và từng địa phương, tạo bản sắc độc đáo riêng để tồn tại và phát triển ổn định. Cần phải xác định đây là mô hình trường đa ngành theo định hướng ứng dụng, đặc biệt, trường phải có ngành sư phạm, có như vậy mới làm được nhiệm vụ phục vụ sự phát triển của địa phương.

Các trường đại học địa phương cần liên kết với các doanh nghiệp trong công tác đào tạo và tuyển dụng. Đó là phương thức nhằm nâng cao chất lượng đào tạo, giúp người học rèn luyện kỹ năng, tích lũy kinh nghiệm thực tế; đồng thời tạo cơ hội tìm kiếm việc làm cho sinh viên tại chính các doanh nghiệp hợp tác. Các cơ sở giáo dục địa phương cần được hỗ trợ bằng chính sách "đặt hàng"; đào tạo từ các doanh nghiệp, trong quá trình đào tạo nhà trường mời doanh nghiệp tới trường để tuyển dụng sinh viên. Đặc biệt, nhà trường cũng có những ưu đãi cho sinh viên khi vào trường như cam kết chất lượng đầu ra, việc làm, ... nhằm "trái thăm" đón sinh viên.

Các trường đại học địa phương có thể đáp ứng nhu cầu của cộng đồng nơi trường đóng cũng như tìm kiếm cơ hội làm tăng nguồn lực bằng việc bán các dịch vụ đào tạo cho giới công nghiệp, tư nhân và cộng đồng. Các trường cần có đầy đủ chương trình đào tạo khác nhau để có thể đáp ứng toàn diện cho các nhu cầu của cộng đồng, doanh nghiệp cũng như các thành phần kinh tế khác nhau. Điều này chính là yếu tố tạo ra sự khác biệt của loại trường này bởi trường chuyên ngành có khả năng đáp ứng theo hướng cung cấp kỹ năng.

Chuẩn hóa trình độ đội ngũ giảng viên các trường đại học địa phương. Theo yêu cầu đổi mới giáo dục nói chung, để thực hiện nhiệm vụ dạy học nhằm phát triển năng lực người học, trước hết người dạy phải nâng cao trình độ chuyên môn, trau dồi kỹ năng nghề nghiệp. Ngoài những quy định chung đối với đạo đức, trình độ chuyên môn, người giảng viên giảng dạy ở các trường

đại học cần phải nâng cao trình độ chuyên môn. Phần đầu đạt học vị tiến sĩ đáp ứng các yêu cầu mới về giảng dạy đại học và chất lượng đào tạo hiện nay. Biết và sử dụng được ngoại ngữ để nâng cao trình độ chuyên môn theo chuẩn quốc tế, để cập nhật kiến thức, thực hiện nhiệm vụ hội nhập và liên kết đào tạo với các cơ sở nước ngoài. Không ngừng đổi mới phương pháp, kỹ năng giảng dạy. Thực hiện yêu cầu lý thuyết gắn với thực hành/thực tiễn, biết hướng dẫn người học giải quyết được các vấn đề thực tế, rèn kỹ năng nghề nghiệp.

Thực hiện nhiệm vụ nghiên cứu khoa học gắn với việc ứng dụng vào thực tiễn đời sống, gắn với các doanh nghiệp, cơ sở sản xuất của địa phương. Trường cần có những nhóm chuyên gia có khả năng đáp ứng/ thực hiện các đề tài nghiên cứu khoa học của địa phương, có khả năng liên kết với đồng nghiệp, sinh viên các đơn vị/ trường khác để tạo nguồn lực mạnh cần thiết. Lãnh đạo các địa phương cần quan tâm hơn, giao cho các trường đại học địa phương (nếu đủ điều kiện) trong việc đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ, giáo viên, bồi dưỡng nâng ngạch, thăng hạng ở các địa phương.

Trong bối cảnh toàn cầu hóa hiện nay, thị trường lao động ngày càng đóng vai trò quan trọng trong việc đánh giá chất lượng đào tạo. Do đó, các trường đại học địa phương cần tăng cường khảo sát nhu cầu lao động theo từng ngành nghề làm cơ sở cho việc điều chỉnh, thay đổi cơ cấu, quy mô ngành nghề đào tạo của mình bám sát nhu cầu thực tiễn. Điều này giúp khắc phục tình trạng thừa so với nhu cầu thực tế. Đồng thời, các trường cần tiếp tục đẩy mạnh hợp tác với các tổ chức, các nước phát triển để trao đổi, chuyển giao công nghệ hiện đại, đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao trong các lĩnh vực mà địa phương đang có nhu cầu lớn, nhất là lĩnh vực công nghệ cao.

Chính phủ và các cấp chính quyền địa phương cần có các chính sách đầu tư mạnh mẽ vào cơ sở vật chất, trang thiết bị hiện đại cho các trường đại học địa phương. Điều này bao gồm việc xây dựng và nâng cấp các phòng thí nghiệm, thư viện, khu ký túc xá, cũng như các hạ tầng phục vụ nghiên cứu và học tập khác. Đồng thời, các

trường cần phát triển hệ thống học tập trực tuyến và các công cụ công nghệ thông tin để đáp ứng xu thế chuyển đổi số trong giáo dục hiện nay.

Tăng cường liên kết trường đại học địa phương với doanh nghiệp trong đào tạo. Vấn đề thiết lập quan hệ với nhà sử dụng lao động (các trường phổ thông, mầm non, các khu công nghiệp, khu chế xuất, khu công nghệ cao, doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài) trên địa bàn và lân cận cũng cần được đẩy mạnh. Trên cơ sở này sẽ thúc đẩy việc ký kết hợp đồng đào tạo và cung ứng lao động theo nhu cầu, giúp đảm bảo đầu ra, tạo dựng niềm tin, sự hấp dẫn và thuyết phục đối với người học trong việc lựa chọn các trường đại học địa phương để theo học. Bên cạnh đó, việc đào tạo ở các trường đại học địa phương cũng cần chú ý đến nhu cầu xuất khẩu lao động của địa phương để tham gia vào tiến trình đào tạo nguồn nhân lực đáp ứng các yêu cầu lao động của các quốc gia có nhu cầu. Điều này góp phần thu hút các đối tượng đã tốt nghiệp phổ thông lựa chọn việc học ở các trường đại học địa phương để làm khâu trung gian trước khi xuất khẩu lao động.

Xây dựng chương trình đào tạo phù hợp, cân bằng kiến thức và kỹ năng nghề nghiệp. Thực trạng hiện nay cho thấy việc dạy học ở các cơ sở giáo dục đại học còn mang nặng tính hàn lâm, lý thuyết. Trong khi đó, các trường đại học địa phương đã dần xác định theo định hướng ứng dụng. Do đó, các nội dung kiến thức mang tính hàn lâm, lý thuyết nên được tinh gọn để tăng cường thời lượng cho việc giáo dục, rèn luyện kỹ năng. Đặc biệt là vấn đề đào tạo ngoại ngữ cho người học được xem là một công cụ quan trọng trong việc hội nhập thì cần phải được quan tâm một cách đúng mức.

Tăng cường năng lực nghiên cứu khoa học là yếu tố then chốt để các trường đại học địa phương khẳng định vai trò và vị thế của mình. Các trường cần phải xây dựng chiến lược nghiên cứu khoa học rõ ràng, tập trung vào các vấn đề cụ thể của địa phương như nông nghiệp, thủy sản, quản lý tài nguyên, biến đổi khí hậu và phát triển bền vững. Việc tạo điều kiện cho cán bộ giảng viên tham gia vào các dự án nghiên cứu quốc tế và hợp tác với các trường đại học lớn trong

và ngoài nước sẽ giúp nâng cao năng lực nghiên cứu. Đồng thời, các trường cần khuyến khích sinh viên tham gia vào các hoạt động nghiên cứu, từ đó giúp hình thành tư duy khoa học và nâng cao kỹ năng giải quyết vấn đề.

Đẩy mạnh hợp tác quốc tế và khu vực, mở ra nhiều cơ hội cho các trường đại học địa phương. Việc liên kết với các trường đại học quốc tế, các tổ chức nghiên cứu và doanh nghiệp nước ngoài không chỉ giúp các trường tiếp cận với tri thức và công nghệ mới, mà còn tạo điều kiện cho sinh viên và giảng viên tham gia vào các chương trình trao đổi, học tập và nghiên cứu. Hợp tác quốc tế cũng giúp các trường xây dựng uy tín và vị thế trên bản đồ giáo dục đại học toàn cầu, từ đó thu hút thêm nguồn lực và sinh viên quốc tế.

IV. KẾT LUẬN

Như vậy, các trường đại học địa phương không chỉ đơn thuần là cơ sở giáo dục mà còn

là một trong những trụ cột quan trọng trong quá trình phát triển kinh tế - xã hội của các vùng miền ở Việt Nam, góp phần thu hẹp khoảng cách phát triển giữa các khu vực. Nhìn chung, sự phát triển của các trường đại học địa phương tại Việt Nam trong thời gian qua đã đạt được những thành tựu đáng khích lệ, góp phần quan trọng vào công cuộc xây dựng và phát triển các vùng miền, đồng thời đóng góp vào sự nghiệp phát triển giáo dục đại học của quốc gia. Tuy nhiên, trong bối cảnh mới, sự phát triển của các trường đại học địa phương đang gặp rất nhiều khó khăn, thách thức như tình trạng chảy máu chất xám đội ngũ giảng viên chất lượng cao, cạnh tranh gay gắt trong tuyển sinh, điều kiện cơ sở vật chất xuống cấp, khó khăn khi tự chủ về tài chính,... Do đó, tiếp tục nghiên cứu và đề xuất các giải pháp đẩy mạnh phát triển các trường đại học địa phương ở Việt Nam hiện nay là rất cần thiết.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Ban Chấp hành Trung ương (2013), *Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hoá, hiện đại hoá trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*, Hà Nội.

Ban Chấp hành Trung ương (2017), *Nghị quyết số 19-NQ/TW ngày 25/10/2017 về tiếp tục đổi mới hệ thống tổ chức và quản lý, nâng cao chất lượng và hiệu quả hoạt động của các đơn vị sự nghiệp công lập*, Hà Nội.

Trường Đại học Hùng Vương (2021), *Kỷ yếu hội thảo khoa học, Vai trò của các trường đại học địa phương đối với sự phát triển kinh tế - xã hội vùng*, Nxb. Lao động, Hà Nội.